

**Opus tripartitū Sersonis. de p̄ceptis decalogi.
de confessione. et scientia mortis**

29

Oristianitati suus qualiscūq; zelator
p̄sper ad virtutes vicijs depulsis
incrementū Salubre duxi sequens
opusculū t̄ptitū de p̄ceptis de cō-
fessione de scientia mortis breuitate
qua potui tradē quatuor p̄sertim xp̄ianorū ḡm̄-
bus p̄futurū **P**rimo sacerdotibus et curatis illitēat
atq; simplicibus qui confessiones audire debent **2°**
indoctis quibzcuq; p̄sonis secularib; aut religiosis
que ecclie solitis s̄monib; atq; p̄dicantib; p̄ diui-
norū p̄ceptorū notitia m̄esse nō p̄nt **3°** p̄uenis
et iuuenib; qui a rudimetis infantie ita fidei
m̄e gn̄alem tenere & p̄ncipalia puncta p̄mitus
debent erudiri **Q**uarto p̄sonis domos dei vel
hospitalia loca frequētantib; & infirmorū sollicitudi-
nē gerentib; **¶** **¶** Duo ita ad huius doctrine publicatoz
quaduplex p̄sonarū status deb; cogitari **P**rimo
plati quos inferiorū curatoz regimē de p̄p̄quo
conēnt quibus insup curatoz ignorātia crassa
diuine legis & insufficiens eruditio simplicis p̄p̄ti
imputabit̄ in p̄t̄m **2°** parentes p̄ filiis apud
scolarū rectores instare deberint **3°** domoz dei
et locoz hospitaliū gubernatores & m̄gri **¶** Illi 4°
gn̄aliter qui ī v̄bis aut factis aut & alijs signis
alios ad peccandū induxerūt **¶** Cuiq; ex officio

alios docere debuerat et id agere negligunt. **H**ij namque
sumptibus suis et diligentibus. **P**er huius autem similis
doctrinae publicacionem debent aliorum correctione
curae. **H**oc enim agere penitencia quedam est. hoc satis
factio. hoc opus in me deo acceptius quam elemosina
corporalis. **A**gant igitur prenormati quod doctrina hec
libris instruat tabellis affigatur tota vel per partes
in locis communibus in parochialibus ecclesiis in sco
lis in hospitalibus in locis religiosi. **D**emum expedi
ens videtur ut super hoc fieret a principibus edic
tum aut quod ab ecclesie placitis indulgentie conferretur.
Autor vero scriptum ponatur apud te experientiam
falsissimam agat quilibet qui in te et de te gloriatur
quod bonum esse cognoverit. **G**loria sit altissimo
deo in eius nomine. **P**rius aggredior opus ad sa
lutem fidelium auctoritate ordinatum ad eruditionem principum
rudis et videri populi et eorum quibus consuevit ecclesie
sermonibus et predicacionibus minus interesse aut infor
mari concedit. **I**n quo veluti tabella quadam
et compendio breui tenore fidei christiane laude po
terunt inspicere et diuina precepta prohibicionesque ut
ex his quid agere quid ve fugere debeat possint
distinctius agnoscere. **C**ontinet autem quod tri
catulis capitula eorum quorum quilibet in duas vel tres
vel quatuor particulas quemet subdiuidi posset.

Primum capitulum affirmat mundum a deo fuisse creatum
 et quod ipse deus unus sit et unus. **Cur etiam aut ad
 quem finem homo creatus sit. Capitulum primum. I**

Humilissime credendum est et nullatenus du-
 bitandum quod solum unus est deus omnipotens
 omnia sciens et omnia perfectione habens in
 tribus personis distinctis que sunt pater et filius et
 spiritus sanctus. qui mundum creavit et creatum regit et
 gubernat sola sua libera voluntate. et dignatissima
 bonitate. Speciali autem providentia humana regu-
 latur et dirigit creatura. datus viris et mulieribus
 animas immortales. creans eas temporaliter. tunc ad eas
 corporibus infundit. et ad imaginem et similitudinem
 suam formas eas. ut creatus homo suum conditorem
 deum cognoscatur. diligat. vereatur. et eius preceptis
 in hac mortali vita obediens. pro opera bona et
 meritoria vitam tandem immortalem beatitudinis plenam.
 in anima et corpore perpetuo consequatur. et ita sit bonus
 angelis sociatus. et in loco malorum angelorum sive
 demonum substitutus. Qui demones propter peccatum in
 hac inferioribus partibus terre corruerunt. damnationis
 sententiam sustinentes. Cum quibus etiam iustissime damp-
 nabitur homines inquam divinis preceptis inobedientes
 et more bestiali quasi non haberet animam rationalem
 suis voluptatibus fruantes. **II**

Secundum capitulum ostendit humanam gentem propter peccatum

parentu transgressionem et peccatum multipliciter incur-
risset misericordiam

Hoc dei veritate credendum est primos parentes
nos adam et eua. qui ad tam nobile finem
consequende beatitudinis creati fuerunt. clausisse
paradisi ianuam et beatitudinis introitu totum suum
postulatum generis humani. ¶ Cum pro peccato inobedi-
entiae donum iustitiae originale quaedam hereditaria possessi-
one pro se et suis posteris acceptum a deo ipsi perditum
res perdidissent. ¶ Quo dono gratuito originali ius-
tiae conservato nos omnes a culpa immunes fuisset.
et ab omni misericordia famis et sitis aut infirmitate ab-
soluti et ab alia qualibet penalitate liberi. adeo quod
omnis alia corporalis creatura nobis pacifice subiecta
fuisset et tandem absque mortis pena in paradysum
fuissemus translati. hoc autem dono pro peccato primorum pa-
rentum ut permissum est perditum nos moriendi neces-
sitate et commiserationem quam peccati pena atque miseri-
cordiam mereremur. quia nascimur in peccato originali scilicet
in perditae originalis iustitiae carentia. contra quod peccatum
tamen remedium efficaciter a christo institutum est bap-
tismi sacramentum. ¶ Tercium capitulum declarat
qualiter a deo recepti fuimus quibus etiam sit generalis
tenor christiane fidei et credendorum a singulis. **III**

Omnipotens dominus ac piissimus pater volens huma-
num genus tot et tantis subiectum miseris in

etnū perire et a regno paradisi in perpetuum exulare.
 conciente iusticia simul et misericordia huiusmodi remedium dece-
 uit adhibere. **V**oluit siquidem idem piissimus pater
 unigenitū filium suū absque corruptione carnis sumere.
 et hominē fieri. in interuentu virginis marie in-
 maculatū uter. **T**antuq; et tam mirabilis unio
 facta ē duarū naturarū diuine et huane in una perso-
 na filij dei ut vē deus homo diceretur et homo deus.
 ipse ē ihesus christus saluator noster pater et redemptor.
Qui antea quidem a patriarchis et prophetis denūciatus.
 nouissime in fine temporis in hac vltima mundi
 etate conceptus et natus. a pastoribus ē congnitus.
 a rebus regibus orientis adoratus. a symone sene et
 alijs quāpluribus predicatus. et a beato iohanne baptista
 demonstratus. **I**dem deus et dominus noster ihesus christus tunc
 annos triū spacio legem diuinā exponens reliquos
 predicauit et docuit eam in mirabilibus miraculis confirmando
 quā et in scripturis quatuor euangelijs nobis per suos in-
 menses exhibita obseruanda reliquit. **O**rdinauit insuper
 septem sacramenta ecclesiastica que sunt baptismus con-
 firmatio ordo eucharistia penitentia matrimonium unctio
 extrema. **I**psē postremo ut nos redimeret et salua-
 ret sub pontico pilato supplicio crucis acerbissimā
 sustinuit passionē et mortē. sepultus demde. et
 tertia die resurgens. spacio dierū quadraginta. dis-
 cipulis suis veritatem sue resurrectionis declarans fre-
 quenter apparuit. et tandem cœdentibus apertis celos

ascendens sedet ad patris dexteram in excelsis ven-
turus est postremo idem dei filius ab his christus in fi-
ne mundi per ignem finiendi et immelius immutandi
iudex generalis hominum cunctorum in anima et corpore resus-
citandorum. redditurus singulis premia meritorum. bonis
siquidem celeste regnum prebens beatitudinis. peccatoribus
vero penale supplicium ignis eterni. **Hic est generalis**
tenor orthodoxe fidei christiane. quam firmiter credere
tenetur catholicus quilibet ratione ostens absque iudicia-
te. pure atque sinceriter. sine falsitate et contumaciter.
reverta dubietate et nolens plus sapere quam oportet.
sed occurrentibus difficultatibus dubiis humiliter se
submittat credulitas simplicium integritate fidei scien-
tiam ecclesie. sapientium platorum et doctorum ac omnium
sanctorum et sanctarum qui in testimonium huius inui-
olate fidei usque ad mortem dimicauerunt. **Contra**
hanc fidem illibatam gravissime peccant heretici
sismatici ydolatre sortilegi incantatores et magi-
ci ceterique aribus a lege divina prohibitis ventres.
aut demonum invocatores et generaliter qui articulos
fidei nostre totaliter aut in parte palam vel occulte
devident. **Illi** preterea qui non credunt deum omnium
iustissime regere sua libera voluntate. sed po-
tius asserentes omnia nature vel fortune esse fa-
cto subici. **Preterea** malorum quemadmodum bonorum fi-
nalem salvacionem affirmantes. **Illi** denique qui nos-
trorum actuum imputabilitatem ad meritum vel demeritum

negant. qui dei p̄destinacōem vel rēp̄bācōem di-
cunt opm̄ n̄r̄oz tollere lib̄tatem. **N**oz similes q̄t
fidem orthodoxā sunt errores mn̄ū p̄cedentes
ex intellectu sup̄bo humiliat̄ se deo recusante. ā
ex falsa p̄bia vel potius melancolia fantastica
aut demū ex voluptuosa carnalitate rancōis iu-
diciū et affectus pietatem subūtente. **III**

Quartū caplm̄ manifestat quod deus nobis
obseruandū p̄cepit enumerās decē p̄cepta decalogi

S igitur ut in sup̄ioribus habitū ē deus
optim⁹ atq; iustissim⁹ nos hominēs coltra
sup̄q; r̄rōnales creaturas adeo excellēt condidit
ad ymaginē suā. s; dāns memoriā intellectu atq;
volūtatem ut cognoscām⁹ eū suam⁹ z amem⁹
Misericordissimē p̄terea redemēt. passionem pro
nobis talem p̄ferendo. qualē nec ip̄i p̄ delictis n̄ris
sufferre vellemus. p̄fecto iustissimū ē ut ip̄i deo
fidelit̄ suam⁹ tamquā subiecti sup̄mo dno sicut
filij natuāles patri legitimo et velut serui ex
dominio p̄t̄i. carē. anorteq; redempti saluatori
liberalissimo. Attento q̄ nobis eius p̄cepta suātibz
gloria in excogitabilis ab eodem p̄mittit. t̄ngres-
soribus vero inestimabilia tormenta resuātur.

Cognoscens nichilomin⁹ ip̄e p̄missim⁹ p̄ter
nrām fragilitatē et exiguā potētiā non r̄q̄rit
a nobis om̄e futū quod scdm̄ iusticie r̄isorem

epigere posset. dedit qm̄ quous etum m̄m̄ p̄cepto-
rū quoz obfuaao sibi fufficiens esset que enā legē
decalogo continetur. Quagpter ad hec p̄cepta
faenda et intelligenda tenetur quilibz q̄ se vel
aliū diligencia apponē q̄ confuaaoē vite spūalis
quantū q̄ vite corp̄alis sustentaoē ponēt et eo
maiozem quo ī mortalis aīā ē corpe p̄stantior
sine quoz noticia nullus p̄t cōueniēt p̄tā
vitaē aut ab eis resurgere et quoz ignorātia ex
desidia p̄ueniēs non excusat s̄ amusat et condēp-
nat. Sunt autē hec decem p̄cepta hīs mētīs com-
p̄hensa. Unū crede deū nec iures vane p̄ xpm̄
Sabbata sanctifices et venerare parietes Non sis
ocisor fur mechus testis iniquus Dirimqz thoz
res qz raueto suas Quintū acplm̄ V

Primū p̄ceptū est Diliges dnm̄ deum tuū
ex toto corde tuo ex tota mente tua et ex
tota virtute tua. Hoc ē oron cooles faent̄ rem quā-
cumqz amare plusqz deū q̄pter quod dei amorē
p̄das. Hoc autē p̄ceptum cōueniēter ab homīe ser-
uatur et non alit̄ si legem dei et alia p̄cepta op̄-
bus impleat. Quisqz em̄ mortalit̄ p̄ccat
p̄ceptum hoc infringit quia voluntate suā di-
uine voluntati oppositū p̄cipienti anp̄ōit. Spe-
nalit̄ autē cont̄ hoc p̄ceptum argunt homines
migrati cont̄ diuina iudicia et ordinaoēs aut

regnare erga se vel alias creaturas ammirantes
 quasi non esset deus omnis iustus bonus atque mi-
 sericors et totus amabilis atque desiderabilis. **¶** Illi uero
 qui in foueam desperationis seipos precipitant propter
 patientiam. **¶** Illi propterea qui urgente infirmitate a
 naturae aliqua sortilegos consulunt et diuinatores.
 Utentes potius in scripturis aut breuibus cartulis siue
 cedulis collo suspensis aut caracteribus et alijs qu-
 buslibet uanis arduitatibus quasi deus ipse non esset
 usquequaque bonus potens et sapiens ad eis succur-
 rendum quantum sit eorum naturarum expedire. fficiat igitur
 homo in necessitatibus constitutus quantum potest proprias
 remedium naturali industria non temptando deum quod
 graue peccatum est aut noua miracula expectando desi-
 derandoque. Reliquum uero quod naturae uires excedat
 deo plena fide committat et indubitanter deus qui
 noscitur omnia quaeque optimo est illud quod optimum
 et comodissimumque fuerit homini conferet. **¶** Saepe equum
 infirmitas paupertas aut alia quae tribulatio est
 hominibus utilior quam minima prosperitas qua fauili-
 abutimur. **¶** Sic namque pater quid filio possit. magister
 quod discipulo conueniat. et medicus patienti de reme-
 dio competenti nouit melius quidem. **¶** Perant
 insuper contra preceptum hoc illi qui mundano quodam
 timore uirorum aut oblocutorum uerba formidantes di-
 uinis preceptis obedire uolent. **¶** Quia propter etiam fuisse

petant huiusmodi uisores personas diuino seruitio
deditas in statu religionis uirginitatis aut ueriditatis
constitutas aut studio theologie deputatas affectioni
carnali a bono ope retrahentes. **N**ot rursus pre-
cepto nobis precipitur honor et reuerentia sanctis
colhiberi specialiter uirgini marie et bono angelo
custodi modo ut nichil turpe ipso uidente et pntie
faciamus quod pntibus hominibus agere uisutarem.
Demum sanctorum reliquias loca sancta et beatorum yma-
gines debemus uenerari non quod ipse si quia uiden-
do eas honorem impediunt rebus ueritatis per
eas iuxta ritum sancte matris ecclesie alioquin potest
idolatrie committitur ymaginem secundum se adorando
credendo ipsam ymaginem pulchram siue turpem no-
uam aut ueterem plus aliquid habere uirtutis et quod
quam omnibus includere uel diuinitatis. **H**inc pre-
cepto plimum contrariatur nimis honor diuis temporali-
bus aut magnatibus adulatione siue malo aliquo
sine prohibitis. **O**mnis etiam simulatio uel hypo-
crisis ad inanem gloriam hominum aut fallaciam decep-
tionem ordinata. **I**mmoderatus item amor par-
tium circa filios et qualiter auri et argenti aut ali-
cuius creature sit quod homo ibi sistat et in eis con-
fidentiam ponat. **N**on enim hec omnia ab infernali
morte nos poterunt liberare. **S**olus quippe deus
est uerus et fidelis amicus qui cum extrema necessitate

operam prestare potest. Unde et super omnia confidenter
cum cordis sinceritate honorari debet adorari et diligi.

Septimum capitulum est de Secundo precepto **VI**

Secundum preceptum est Non iurabis per nomen
dei tui in vanum et sine causa. Contra pre-
ceptum hoc principaliter agunt qui sciunt quod falsum
esse credunt iurat per iuramentum committendo. Valde magis
hoc grave peccatum est cum deus assumatur tamquam
testis falsitatis. et qui artificiose iurat falsum ar-
tificiose deiecit. quia quoniam enim per locum et tempus con-
uenienter veritas possit subtrahi. non tamen dicitur
falsum scienter et per iuramentum committi. **P**ecchant etiam
grauius contra preceptum hoc. qui turpia faciunt iura-
menta deum blasphemantes et animas suas iurando
demonibus deuotentes quibus de humanitate christi et
sanctis inhoneste loquuntur. **C**ontra quos omnes sic
puros et blasphemos statute sunt leges quoniam
tam a tremis principibus quam a placis ecclesiasticis. **V**n-
dolendum est quod propter negligentiam ipsorum quibus penas ex
equi promittunt non seruantur effectum. **M**ultum vero di-
ligent quod premissa debent attendere hi qui causa luc-
re facili iurat quemadmodum iuratores et iuratrices
Illi etiam qui absorpti passione aut ebrietate in lu-
dis frequentiter inhonestis siue prohibitis ut est cap-
illorum ludus enormiter iurat et generaliter quicumque
peruersa consuetudine aut inclinacione proueniunt iura-

mentū emittūt In talibus quippe sepe purū cōmit-
titur ppter quod etiam tales aliqui peiores sunt in
hoc sarraacens aut iudeis nūq̄ deum honorātes
Ad hoc aut̄ genus p̄tī purū s̄z̄ reduat̄ votū
factio et solutio fidei matrimoniat̄ et gnāl̄ on-
fidelitas qua in altius p̄uditiū secretum xp̄m
reuelatur siue p̄ confessionem xp̄us siue alio
mō secreto cogintū. lege namq̄ diuina et na-
turali secretum tenei debet quod in secreto accep-
tum est nisi alia via fuerit sibi detectū. **P**os-
tremo contra p̄ceptum hoc reductiue peccant
qui uolunt aut p̄mittūt ea que sunt de se illi-
cita quod si p̄missa talia ope compleant quibus
mō et dampnabilius peccant. **Cap^m A^m VII**

Tercū p̄ceptum ē Tu obseruabis dies do-
minicos et festuos ab ecclia suari p̄cep-
tos. Hec obseruatio aut ueneratio multipliciter
accipienda ē. Primo quidē ut quilibz xp̄ianus
illo die dñico vel festuo legitimo impedimē-
to cessante missam audā teneatur. 2° ut
quilibz eo die abstineat ab omni labore aut
inuatione et alio quouis laborioso ope secundū
ritū et consuetudinē patrie quā inhabitat
quā consuetudinē p̄latus sp̄nālis illius loci
cognoscens non p̄hibz. **Q**uod si alicui super
tali consuetudinē seruanda aut alijs casibus

dubietas occurrat. consulat ille superiores et priores.
 ne per amplam nimis aut strictam conscientiam in pec-
 catum cadat. **Tercio** accipienda est haec observatio ut
 unusquisque illo die quam vitam et conscientiam distu-
 nat de commissis in malis a deo veniam petens. **Te-**
 cognoscere debet tunc christianus multiplicia beneficia
 sibi a deo prestita non in aliquo murmure a sibi
 querere de bonis suis faciendo sed gratias referendo.
Debet tunc audiri verbum divinum et spiritualis doctrina
 pacifice atque reverentibus absque irrisione aut impedi-
 mento quocumque. **Meditetur** propterea quilibet et coram
 oculis cordis quantum potest constituat mentem sibi
 de quocumque imminente inferni atque paradisi mor-
 tem etiam pro hominibus qui in hac vita profue-
 runt. facta etiam memorabilia sanctorum et sanctarum
 dicat Pater noster. **Iluc** maria. **Credo** et alias si
 quas didicerit orationes devotas. penitencias
 iunctas sibi diligenter perficiat requirat in super-
 diuini auxilium intercessionem mediante sanctorum
 et sanctarum a quibus velut pauper et mendiculus
 elemosinam spiritualem postulet. nunc ad unum nunc
 ad alium se convertens quousque bonum aliquod spi-
 rituale in factum suae paupertatis congererit. **P-**
 terea donec quisque curam aliorum habens filios et
 filias et alios fructores diebus sollemnibus et
 festiuis similia faciat. **Horum** enim ommissio culpabit

est defectus **P**rocius tamen non obstantibus licet
pe homo diebus dominis & festiuis aliqua recrea
tione et spaciamentu coel ludum honestu causa
solacii assume plus q̄ alio tempe. dū modo per
pccm mortale non offendatur deus comedendo
bibendo cursando aut aliud ludum exercendo **C**um
qm̄ frequentissime in talibus ludis q̄uia pccā comit
tantur. queadmodū purra rixę. dissensiones.
desideria carnalia opa. vba et carmina luxuosa
cont̄ deum et equitate iusticie adeo vt sepius die
domico minus malū esset arare qm̄ talia ppetrare
Cont̄ pceptum hoc peccant grauit̄ impediētes
p̄dicatōem aut diuinū fructū vbi aut factis int̄
eccliam aut ext̄ **C**uius circa eucharistie sac̄mentū
irruentes sunt aut erga alia eccliasitica sac̄mēta
sicut baptismi et m̄ionij celebratōem quida sunt
irruentes. et sac̄mēta confirmatōis et cōtione
extreme suscipē contempnētēs **C**etm̄ cont̄ idem
pceptum valde q̄uit̄ delinquūt hī qui in certis
solempnitatibus anni irruentias multas et ab
hominabiles ppetrant **I**lli enā qui talia facientibus
dant consensum **I**lli p̄sertim qui eo officio possēt
et deberent talia impedire nec excusari possunt
ludi q̄teotū. **A**sserit namq̄ veidm̄ p̄bū Non
gratū ludus fama fides oculus. **VIII**
Dicitur in caplm̄ de quarto loquit̄ pcepto.

Honora parentes Est quartū p̄ceptū hoc autē
 accipiendum est non tantū de parentibz car-
 nialibz sed et de p̄latis eccl̄iasticis & curatis n̄ris.
 qui nos in xp̄o regnauerūt et gn̄alit̄ de p̄positis
 et superioribus. m̄ḡis s̄z b̄n̄factoribz et t̄rem̄s p̄n-
 cipibus. Consimilit̄ etiam de mortuis et defunc-
 tis intelligendū est. quo ad hoc q̄ p̄ ip̄is deum
 rogare tenem̄. **C**ont̄ p̄ceptum hoc grauit̄ pec-
 cant h̄i qui sine causa r̄onabili suis superioribus
 quibuscumq̄ detrahunt a maledicunt. et eos q̄dūt
 vel mortem eis optant quēadmodū mali filij
 parentū mortē frequent̄ desiderant ut eorū h̄e-
 ditatem possideant. **T**ransgrediuntur etiā p̄ceptū
 hoc qui contempnūt p̄cepta sancte m̄ris eccl̄ie
 veluti excōmunicōis sententiā p̄uipendentes & ieiunia
 iudicia ab eccl̄ia sine causa r̄onabili soluentes.
 cum tamē ea obseruare possent sine sui corporis
 notabili grauariē. **S**icuti etiam libertatū eccl̄ie
 violatores que libertas eccl̄ie concessa est non tam
 fauore m̄st̄rorū eccl̄ie quātū m̄ritu diuini hono-
 ris non em̄ p̄t̄ maliciā aliquorū m̄st̄rorū eccl̄ie
 debz a quoq̄m̄ fideli xp̄iano status p̄latis aut
 eccl̄iasticis diffamari aut ledi nec p̄dit̄ cōstitū suā
 baptismū aut missa celebrata siue aliud sac̄mētū
 p̄pter maliciā m̄st̄rorū. **T**enetur p̄terea hoc
 p̄cepto laycus fidelis quāq̄m̄ aliq̄ eccl̄ie minister

malis sunt. debitum reddere. missam audire. decimas
et oblationes et alia iura reddere ordinata pro sus-
tentatione ecclesie ministrorum qui vacando diuino ser-
uicio toti reipublice seruiunt. plurimis aliorum hominum
propter temporales et necessarias occupationes ab hoc
ministerium impeditis. qui sic ecclesie debitum reddunt. lib-
et inuicem deo non hominibus seruiunt. **Porro** pre-
ceptum hoc infringunt qui leuiter nimis et in-
sipienter redarguunt terrenos principes super eorum acti-
bus publicis siue constructionibus et statutis non at-
tendentes sepius eorum onera et sarcinas graues
quas subditus populus non debet nec potest cognos-
cere. quapropter nec eos de facili iudicare debet. multa
Potius exanimi diuino resuantes coram quo
sunt ipsi principes actuum suorum rationem reddunt.
Demum soluiunt hoc preceptum qui nolunt superiorum
suarum aut sapientiorum acqueste consiliis propriis iu-
diciis imitentibus. Purunt quippe graue peccatum hoc
ex inobedientia et dedignanti superbia in errorem
et deceptionem hominum inducentes. **Contingit** namque
sepius ut aliquis homo taliter deceptus superbia
tante se reputet sanctitatis. ut humano consilio
non indigere se credat. fit quomodo ut deceptus
homo ille propter austeram animis et indiscretam
abstemiam. quam bonam esse credit. capitis furiam a
aliam infirmitatem incurabilem malo fieri putat. **icritat**

Nonū caplm de quinto pcepto **IX**

Quintū pceptum ē Non occides hominē. Et
 ē intelligendū q̄ non est interficiendus hō
 auctē p̄p̄ia vel p̄p̄ulari. et p̄ viam facti. p̄ter
 missa corā iusticie et equitatis. hoc pcepto dis
 trictē p̄hibetur om̄e p̄uersum odium et desiderium
 v̄dicte seu onortis aliene. Malū item consiliū
 et iniquū consensus in aliū nocumētū lesionē
 vel onortem. **Et** si p̄sona lesa fuerit eccl̄iastica
 aut in statu clericali constituta grauius ē p̄ctm̄.
 et incurrū eo facto sic agentes et consencientes
 exortatois suam. **Conit** pceptum hoc grauit
 delinquit h̄i qui odio vel rancore p̄ncipalit̄
 moti aut intuitu com̄dite aut alieni q̄uam̄is
 potius q̄ zelo iusticie onstigan p̄p̄mos suos
 p̄ plantaciones et p̄cessus aut iudicia publica
 multiplicat̄ vexant etiam quod suū ē requētes.
Et nihilominus homo quod suū ē in iudicio
 publico repetē et ordine iuris suato emēdam
 rōnabilem sue dāpnificacois require absq̄ hoc
 q̄ odiendo p̄p̄mū mortalit̄ peccet. quāq̄ sepe
 p̄ pace q̄ia et t̄nquillitate et attenta p̄p̄mi i
 dignitā eligibilis esset om̄e emēdā absq̄
 lite publica remitti. **Mulgo** namq̄ dicitur In
 denario. litis non ē obulus amoris. **Multū** vero
 is qui ledit aliū debz attendē q̄ ex aliū mutila
 tione vel onusione suae lesione quacūq̄. contingit

midum lesim in suis heredibus depauperari in quo
cau ledens quemadmodum fur aut latro ad omnem bonorum
pccatorum restitutionem tenetur. **P**osterea contra precep-
tum hoc grauitur peccant qui quosq; modo impediunt
ex coemptione viri et mulieris fetum nasci aut
abortiuum parant seu percussione violenta coceri
aut nimia congluue aut propter angustiam vestimen-
torum ad lastunam ordinatam aut aliam quamcumq; neg-
ligentem fetus custodia. quod si fetus iam est anima
tus quibus est peccatum tunc enim esse hominam peccat.
Insuper contra preceptum hoc specialiter peccant iudi
detractores odio pleni et iracundi tunc precipue
cum sint affines aut alios guerras aut distordi-
as implacabiles excitant ex quibus mala plima
oriuntur adeo ut is qui licem mouit eam cum
vellet non sciret aut valeat sedare Conde et apud
deum dampnorum inde gubernatum reus constituit.
Occurrit demum contra preceptum hoc dampnabilis
et horrenda consuetudo in aliquibus obseruata pro-
uincis qua pro omni delicto tota species pergitur
in mortem et persecutionem perquitur. **H**oc tandem
precepto mediatur omne duellum mortale aut tor-
neamentum quibus mortis coestimulatio diminet peri-
culum. **D**ecimum capitulum de sexto loquitur precepto. **X**
Sextum preceptum est. Non furtum facies.
Et est furtum vel latrocinium rem alienam
rapere sine retine alio cuius est ignorante sic pro ipso

hoc cognoscendi displicet. **H**oc p̄cepto districte
 p̄hibetur om̄is iniusta imitatio cultura quelibz
 t̄re aut labor infidelis et fallax quodlibz aut in-
 dosum artificium fictus etiā dicte labor et res ve-
 naliū mortaliū quolibz q̄ valibus venditio. siue
 venditor eaz. res eas emendo deceptus fuerit
 siue non. **N**on em̄ quia deceptus sum licite pos-
 sum aliū decepte. **P**rohibet̄ item hoc p̄cepto
 om̄is usura falsa aduocatio aut patrocinio.
 plantatioq̄ vel lis non rite assumpta fraudu-
 lenta peritatio aut iniustu iudiciū et gn̄aliter
 om̄is deceptio manifesta aut falso colore velata
 qua quis alteri dampnū facit quod sibi nollet
 fieri. **A**ggrauat̄ aut̄ p̄t̄m hoc furti vel latro-
 cinij ex circumstantijs loci et tempis p̄sone et
 similibz. quēadmodū si rem sacram in loco sa-
 cro aut tempore orationis deperatō quis auferat.
Si etiā p̄sone dampnificata p̄paup̄ fuerit
 et in se vel suo statu aut in suis heredibz ex
 hoc graue detrimentū patiatur. **R**equiritur
 aut̄ ad p̄sone sic aliū dampnificatis absolu-
 tionē ut ablata et dampna ex integro dampni-
 ficato restituat secundū iudiciū boni viri quē-
 admodū ciuis et ḡm̄cus poterit. **E**t si fa-
 cultas non sit om̄ia reddere. saltem qd̄ poterit
 restituat. **E**t si dampnificatus ignoret̄ ablata
 nihilominus in p̄ios usus et elemosinas distri-

buat secundū iudiciū superiorū. **H**oc etiam p̄cepto
p̄hibetur om̄is symonia. que ē sacrorū venalitas
plūalitas item b̄n̄ficiorū absq̄ r̄onabili causa. et
formatio vel r̄osus falsē monete. **I**tem r̄e ali
quā ad c̄tos t̄minos ad credentiā plus iusto r̄e
dere. et om̄is contractus illicitus. **P**ret̄ea p̄hibet̄
hoc p̄cepto om̄is detractio et diffamatio qua al
terius fama bona om̄i argento p̄stantior ali
iuste tollit̄. **D**ebz equidē sic diffamās alteri fa
mā ablatam restituē. quātū p̄t. publice q̄nq̄
veritatem confitendo et se male fecisse asserendo
et multo maḡ si totum aliquē statū iuste dif
famaucit̄. **I**nsup hoc p̄ceptum infringit̄ q̄
a subditis suis ultra iuris equitatē et reipublice
necessitatē temporalia bona violent̄ diripiūt. qui
etiam leges iniustas aut p̄cepta condunt cont̄
deum et eccl̄iam qui ī eo facto exortitacōem m̄
rūt. **A**mplius hoc t̄ns̄greduntur p̄ceptū adul
tere mulieres illegitimos filios ad legitimorū
h̄editatem succedē facientes. queq̄ conorū suorū bo
na eis ignoratibus sumptuose nimis consumūt.
Con̄similit̄ delinquit̄ filij parentū. bona eis nes
cientibz invaluē exponendo. seruitores etiā et dis
pensatores d̄norū suorū aut m̄ḡorū bona infide
liter m̄strando. eccl̄iastici vni eccl̄ie bona luxuri
se aut pompatice. aut ea in thesauros accumulato.
Illi item qui t̄minos agrorū dilatare p̄p̄mos de

fraudando **Q**ui tibi iuste instituta solue' ren-
 nuunt. Et hi quibus commissa est testamentorum ex-
 ecutio elemosinas et cetera legata in p'udicium de-
 fectorum imple' differetes aut solue' recusates.
Plurimi sunt modorum horum similes qui ex p'cede-
 tib' immoderatis sumptibus p'ueniunt cum quibus
 multipliciter vltimi redditus et p'uentus p'pos sup-
 tuosus gerit statu' sumptuosus namq' statu' sup-
 tuosus requirit expensas. **P**ostremo cont' p-
 ceptum hoc g'ussime peccant hi qui pecunia
 aut p'ce violenta parentes p'prios aut suorum
 p'ncipaliter intuitu suorum ecclesie bona occupare p-
 curant cum p'p'is ecclesiasticis beneficiis dignis et suf-
 ficientibus debeant et pure non symonia con-
 ferri debeant. Alioquin in beneficio nullu' vis acq-
 rit nec a crimine liber esse potest quousq' beneficium
 simpliciter resignet symoniae p'motus. **VI**
Capitulum condennat Septimum continet p'ceptu
Septimum p'ceptum est Non mechaberis nec
 luxuosus eris. Hoc p'cepto inhibetur s'c-
 pena p'ccati mortalis omnis societas et carnalis
 coemptio viri et mulieris excepta matrimonij
 lege. Huic namq' oppositum asserere est error
 cont' fidem. **P**rohibetur etiam p'cepto hoc
 tam in matrimonialiter coniunctis q'm in solutis
 omnis luxuosus affectus mebrorum genitalium
 quo non suatur naturalis ordo indit' a na'.

vel non vite copulantur partes ad generationem a natura deputate. Et tanto peius hoc grauius est quanto a naturali ordine longius recedit. siue in se ipsa solutas siue quod crimine agitur conuictus inanimatus siue fuerit huiusmodi attactu in se vel in alia persona aut respectu bestie in alia specie per turpissimam et illicitam complacenciam consumata. si demum specialiter attactus ipse in naturalis conuenit a sedissima vilissimaque delectatione que mollicies vel pollucio dicitur.

Si quis autem in his vel aliquibus horum culpabilis est sufficienter intelligitur per quod isti modi quales loquendi significant nec enim particularis confessionem est abhominabilis hoc in mundicia explicanda ne caste aures pure et innocentes horum prius ignorantium notitia acquirat et scandalizet.

Sunt etiam casus isti enormium contra naturam peccatorum. plures maioribus episcopis scilicet et suis penitentiaribus ad absolucendum resuati quorum aliqui secundum leges ipsius pena plectuntur. Nec per aliquod quotiens bona et elemosinas operatur in eternum saluari si pudore amotus hoc peccatum reticeat vel adeo celet ut non possit confessor peccati specie distinctius ppendere. Peccati namque peccato debuit maiorem pudorem inferre quam eius reuelatio peccati in confessione. Incidit autem homo

in horrendū peccatū hoc varijs de causis aliquā
 quidē ex sola malicia aliorū impellentis sicut iu-
 uenes aliqui pueri alios innocentes frequentē
 decipiunt. Alij ex nimio oas frequentē ex sumptuosē
 nimia potus aut cibi potui p̄stim aut ciborū
 excessu nimis superciliofactuorū. ¶ Sepe ex
 honestis vobis aut aspectibus radicatis à suis
 Vnijs ex diutina cogitatione circa carnalē actū
 vel cōmptionē viri et mulieris aut mordimato
 appetitu carnalis cōmptionis ad talē vel talē
 p̄sona. ¶ Quidam etiā ex perversa doctrina p̄ntū
 suorū aut ancillarū suarū quod magnū facinus
 est in ḡorū cum quibz iuuenis aliquis cōversat̄
 aut nutritur vel postremo ex sola peccati malicia
 Peccatū p̄pter detestandum peccatū hoc olim mundū
 consumptū ē cōmūsalī diluuiō 2 quidā ciuitates
 sodomis et gomorre igne celesti succense cōt ha-
 bitatores earū cōmū descendēte in infernū. ¶ Est
 idem peccatū hoc quod diuina exclamat cōndic-
 tam veniūt sepius fames guerre pestes mor-
 talitates in vndacōēs aquarū p̄dicationes regnorū
 et alie multiplices clades p̄ut scripture testant̄
 Principale rōd et efficacē contra peccatū hoc et
 ḡualit̄ aduersus luxuriam remediū ē sobrietas
 vitā malorū vitare cōsortia et ocu. malas

et cogitationes statim repelle' ne figantur
in corde q' toto conatu p'ces ad deum cogit' ma-
riam sanctos sanctasq' dirige' cogitationes suas
alio' su' d'icere et m'edum corpalem pena' libe-
ter assume' qu'admod' quida' p'etus linguam
ppiam mordens et temptaco'em alloque' spu'edo
dicebat. p'hy. p'hy. q'hy. horrenda in m'udina
z tu nequissime demon ausus es michi hanc illu-
sionem p'icere. Huius demq' p'ati luxurie plume
sunt alie sp'es scdm va'ios hom' status qu'admod'
carnalis co'mptio affm'iu' parentu' aut alio' re-
ligiosoz. ¶ Item p'sonaz corduarz aut v'g'mu' co-
stupraco' q'iq' m'ptus co'olentus ex quibz infir-
clades oriuntur ut q' p'sona aliqua in qua p'ri-
tione constituit' aut p'petua' m'ent' infama' vel
scipam' occidet aut infante' ex stupro natu' con-
tinuo non baptisatu' iugulabit aut demq' totus
v'nus status aut co'tas infama' aut v'una' qua-
aetur. Sentimq' postremo huius p'ccati i' somp-
no fantasias et illusiones. tunc tamē ē p'ccati
p'iculum cu' quis antea vel post in co'p'ilia in
nocturna fantasia vel pollucōne delectatur.

Capitulum duodecesimum de octavo tamē p'cepto **XII**

Octauu' p'ceptu' ē Non falsu' testimoniu'
dices. Hoc p'cepto omne mendaciu' p'hibet'
illud quod in alia p'ccatōe co'mittitur. q' si iura

mentū intuerent grauius peccat quia pūriq̄ ē
 Nūquā em̄ p̄ salute enīam hominū corpali vel spūā
 li debet quis pūriū cōmitte' siue coram iudice siue
 seorsum. Pūriū cōd̄ quod quis in iudicio pub̄cō
 cōmittit ē casus ep̄o ad absoluendū reseruatus.

¶ Cōt̄ p̄ceptum hoc grauius peccant qui in confes
 sione mendacit̄ peccat̄ celant aut aliū amique ac
 cusant. ¶ Insuper contra p̄ceptum hoc agūt q̄
 delectabilis nimis ad mūtis nouitatibz aut alio
 rū diffamacionibz aures credulas p̄bent occasio
 nē inde peccati assumētes asserentes nimia leui
 tate de p̄p̄nis mala. ¶ Celotopi p̄terea coel suspi
 ciosi p̄p̄mos et actus eorū male et sinistre iudi
 cantes aut int̄p̄tantes adeo. ut ex huiusmodi cre
 dulitate falsa iniusta bella vel lites sepius mouē
 antur. ¶ De cōmūtū cap̄tm̄ Nonū ambit p̄ceptū.

Nonū p̄ceptū est Non concupisces uxorem
 p̄p̄ni tui et consimilit̄ nec femina coruū
 concupisat. ¶ Hoc p̄cepto districte p̄hibetur om̄s
 modus vel gestus extēior̄ malus quo trahitur
 alius vel sollicitatur ad peccatū luxuriē siue q̄ me
 nutū siue p̄ missionē hāz̄ siue p̄ nimias uolē
 tas siue etiā q̄ amūcā p̄ p̄missiones p̄ menda
 na aut fitas adulationes aut insup̄ sup̄fluo ves
 timentoꝝ ornātū. mordmato aspectu coel incesso
 ribz turpibz aut dem̄q̄ attactu quolibz luxurioso

sicut frequenter contingit in amplexibus et osculis.
Sciendum est namque quod omnis concupiscentia carnalis
commotionis propter matrimoniale concubium etiam solo
voluntatis consensu plenarie perpetrata est mortale
peccatum ubi carnalis copula minime subsequetur.
Equidem vera est hec regula magistralis. Omnis co-
pleta voluntas siue bona siue mala pro facto repu-
tatur. Mala voluntas pro facto reputatur. In pec-
catis peccare potest persona matrimonialiter alteri copula-
ta quemadmodum et soluta ut si mulier aliam quam virum
suum carnalem societate concupiscat. Omnis etiam con-
sensus plenarius et deliberatus quo quis in turpibus
et carnalibus cogitationibus delectatur ubi etiam deest
voluntas actum exteriorum perpetrandi secundum plures
doctores est mortale peccatum. Patet igitur ex premissis
omnes amplexus oscula et consimiles contactus
principaliter ex luxuriosis cogitationibus quibus eni-
tus precedentes sunt graviora delicta tantoque ignora-
si persone fuerint affines aut religiose vel eiusdem
sexus et quod enormius est si in talibus contactibus
vel osculis talis non seruetur honestas qualis in
publico conseruaretur. Quare si quis in premissis
contactibus vellet alteri virum inferre deberet aliam
ex aduerso quemadmodum pro vite corporalis tuncione
viriliter resistere siue verbis siue factis aut validis
clamoribus aut demerfactu tale personis non in

hoc iuuare ualentibz et ad hoc astruitis reuelando
 Alioquin talis quisquis ille est non sincere suam
 diligit castitatem et honorem **XIII**

Capitulum decimumquartum decimum declarat preceptum

Decimum preceptum est Non concupisces reprobum
 tui hoc alius auguratur Et intelligitur
 hic concupiscentia prohiberi quemadmodum supra et
 in septo precepto de furto et latrocinio explicatum est
 Prohibetur enim hic concupiscentia et uoluntas ma-
 la cum mala uoluntas ut paulo ante dictum est
 pro facto reputatur Tali namque cupiditate cadit
 frequenter homo in inuidiam et in impatienciam sui sta-
 tus et dei blasphemiam apud se non recte cogitans
 bona temporalia se iustus meruisse quam talis suus
 uicinus quod idcirco deus iniustus est et sibi non
 nisi frustra et inanis fruendum est quod si incom-
 modum aliud aut dampnum alteri contigerit stultus
 ille letatur et gaudet asserens quod suus demeritis
 et omnia malicia hoc eidem accidere Contra quod
 preceptum hoc reductiue peccat operis inane tam cor-
 palium quam spiritualium seu elemosinarum retentioes ve-
 luti pauperibus indigentibus cuius facultas adest et oc-
 currente euidente necessitate non subuenientes et
 specialiter parentes proprios quos providendum est medietate
 aut desuientes esurie aut egere permittentes Con-
 similitur peccant qui suorum suorum salarium uel
 lucrum iustum iniuste retinent qui et elemosinas

ptextu aut fundacōis ecclesiarū occupant amique
aliorū bona dicentes p̄mōs nimis diuites esse
et eisdem abuti nec eis p̄pterea restituenda fore.
Condemnat eos namq; app̄bata pauli regula
affirmandis non esse faciēda mala ut inde bona
euemāt. Nec quoquo mō p̄ p̄ctm̄ offendendus ē
deus. eius transgrediendo p̄ceptum qualenūq; bo
nū inde puenire contigerit. **XV**

Capitū quindecimū ostendit qualis in hīs decē
p̄ceptis velut in mūdo quodam speculo facies
consciētiarū nr̄arū debemus inspicere.

Hec igitur sunt decem legis p̄cepta dīne
sup̄ius enarrata in quibz quasi speculo
quoda p̄posito terso et mūdo religionis xp̄ianae
veritatem p̄lege et totius vite nostrae ac animarū
consciētiarūq; nr̄arū pulchritudinē atq; feduitatē
possūmz distīcte conspice. Hīs medianibz con
gnoscat homo vite suae decursum qualis diuina
p̄cepta suauēit quātumq; deuauēit quibz mo
dis sc̄dm̄ varias p̄ctōz species deum offenderit
qualis deniq; p̄ctōz confessio habenda sit. Et
si p̄ctōz aliqua a quoq; non plene intelli
gantur consulat sup̄ hīs sapientes potissime
ac deuotos viros. Om̄s namq; p̄sona postq̄
ad annos discretiōis puenēit si consensu vo
luntario plenā et deliberato horū alicui p̄ceptōz
p̄ contemptū inobediens extiterit dilectiōi dei

amore creatur ponendo extra salutis statu ef-
 ficatur et in damnationis periculo statuit nec
 gratiam aliquam deo dignam beatitudinem operatur
 Quamvis si temptacionem gravem ad duntaxat ne
 sue luxurie vel alius peccati quis maculat si ipa
 temptatio homini displiceat aut eidem homo re-
 sistat vel non plene et deliberate consensiat mor-
 taliter non peccat imo sepe nullo modo peccat sed
 magnam erga deum gratiam meretur temptacioni
 resistendo Hic iam perspicue clarum est
 quibus diebus et modis decem hec precepta infringi-
 gantur septem mortalibus et capitalibus peccatis
 que sunt superbia invidia ira avaritia gula lux-
 uria et accidia Quodque item exteriorum sensuum mi-
 nisterio qui sunt visus auditus olfactus gustus
 et tactus Sicque quisquis in hinc decem preceptis
 speculi vite se diligenter intuetur recte se conspi-
 cit seque pendit et hinc obediens discrete sapit
 Capitulum xvi explicat qualiter triplicem veritatem
 ore vel corde confitendo a statu peccati mortal-
 itatis ad statum gratie resurgimus

Sciens nichilominus noster misericordissimus pater
 deus et cognoscens nostram fragilitatem
 peccatam et ad malum propensionem multiplicibus
 diebus mortali vita durante paratissimus est no-
 bis delicta remittere et gratiam conferre si duraverit

veraciter et ex corde sibi tres subscriptas veritates per-
rigamus. **P**rima veritas est. Domine sic vel sic
contra vram bonitatem peccavi quod michi displicet
ratione auct et penitentiam ago quia vos offendi qui
totus estis venerandus et colendus quodque man-
datum vrum transgressus sum. **S**ecunda veritas
est. Domine bonum habeo propositum et desiderium vestro
iuuamine mediante michi in futurum precauendi
ne madam in peccatis et occasiones peccatorum iuxta
possibilitatem vrum euitandi. **T**ertia veritas est
Domine bonam habeo voluntatem peccatorum meorum con-
fessionem integraliter faciendi per loco et tempore scdm
tui et sancte matris ecclesie mandatum et preceptum.
Has veritates quisquis qualicumque loco et tempore
sinceriter non ficte aut mendaciter ex corde pro-
nunciat securus existat se in salutis et gratie statu
consistere et vitam eternam mereat quamvis omnia
enarrata prius commissa commisset. **S**i ergo talis
absque alia confessione continuo decederet in absen-
tia sacerdotis dormiendo aut alio quouis modo
morte subita preuentus idem finaliter saluatur
arbitrissima purgatorij pena mediante. **R**e-
quo notandum et salubre consilium elicitur ut christi-
anus quilibet singulis diebus bis aut semel
sero et in mane aut saltem festiuis diebus re-
deat ad cor suum constantem examinas an tres

Pmissas veritates proferre valeat cum cordis sinceritate.
 siquidem intra statum salutis se esse confidat. Quod si
 eas pura mente fateri non valet obstante voluntate
 peccandi quia actualiter delectatur aut iniquo proposito
 quo quis occasiones peccatorum contare remittit quemadmodum
 illi qui peccatis carnalibusmersi resurgere nolunt aut
 usuras suas aut iniustas rationes et lucra retinu-
 unt vel iniuste retinent alienum. Tanquam aliud odio
 vindictae desiderio flagrantibus innotendi proposito perse-
 uerant. Certissime sciunt huiusmodi et consimiles non episcopum
 aut papam tales absolute posse. quiaquam talibus salutem
 consilium detur ut presbiteros vel alios bona que poterunt
 operentur orando vel elemosinas dando quo deus eorum
 et ad bonum dirigat et commutat. Nullum est enim bonum
 adeo exiguum quod non tandem deus eterna vel temporalis
 mercede remuneret. Multoque melius est temporale bonum
 et minimum quam omnino nullum promereri. Saluberrimum
 est etiam laudabilem consuetudinem illesam suare ne
 iam semel dissoluendo nunquam iterum forte resumatur.
 Capitulum xvij ostendit quibus sit confessionis modus
 et dat ita hoc concilio breue documentum. **XVI**

Quoniam cum accedit homo ad confessionem per-
 ratorem explananda hoc est de necessitate semel
 in anno ita solempnitate paschalem aut cum morte
 imminet periculum aut in sacramentorum susceptione. Ad
 frequentiore enim confessionem regulariter non tenemur
 quiaquam sepius confiteri multum prodest ad augmentum
 gratiae et distinctiore cognitionem et explicatorem peccatorum.

debet p̄meditari confessurus quid aut in quo deliquit
cū coram diligenti conscienciā discutiens ac si mag-
nū mōdē tempore bonū reportaret. **A**ccuset se postmo-
dū p̄corū humilit̄ non irrisorie veracit̄ non fite-
ritur utpote se non laudando. pure recte atq; sincerit̄
facta impunitia dimitiendo. discrete insup̄ ut
non reuelentur hī quos consortes et socios habuit
in p̄cō. **D**e hīs em̄ confessor iniquit̄es grauit̄ etiam
petaret nisi forsam sodales huiusmodi causa petendi
consilij ad cor pellendam violentiā confitens de-
tegeret aut fortassis ad explicatōem p̄cā sp̄m ne-
cessitas eos manifestari posteret ut si quis cū sola
sore carnalit̄ comixtus fuit in quo cauē querendū
esset confessor p̄sonam in confessione detectam ig-
norans. **S**up̄ casibus aut̄ ad absolucndū ep̄o
refuatis aut̄ superiori remittat sacerdos inferior
confitentem ad p̄latum vel̄ superiorem eū potētē
absoluit nisi forsitan confitenti mortis p̄iculum
immet̄ aut̄ magnū aliquod scandalū ex hoc ob-
orū vel̄ p̄cā reuelatōem sequi coniectura p̄babi-
li formidetur. **H**oc vero p̄ regula certa et do-
cumento salubri teneatur ut iniqua p̄ p̄ccato
secreto vel̄ occulto p̄mā publica penitentibus in-
iungatur nec p̄mā imponatur quā nequeat aut̄
nōbit̄ sufferre. **N**on debz rursus confitens inu-
tam sibi p̄mā facit̄ reuelare quo contingit me-
dum p̄cā suū prodi aut̄ confessoris dicta aut̄
inrogata nimia leuitate detegere. **H**ec em̄ omnia

secreta confessionis integritate conuenit nisi quod
 absit confessor penitente ad malum aliquod hortaretur.
Est igitur utile et efficax remedium diligentius re-
 mendum ab his qui perversa malitiam vel consue-
 tudine madent in aliquod enorme peccatum a quo non
 de facili retrahuntur quod si se ipsos ad penam aliquam
 pecunariam vel aliam usque ad certum tempus pro-
 uim tunc certo rationis moderamine construngant
 quocumque in id peccatum madere contigerit. Dicitur
 namque sepius insipientes aliqui se a peccato ne
 luxurie purij et si quod est simile abstinere non
 posse qui tamen hoc ipso salubri remedio uelut
 mendaces fatuliter confutantur cum unus albi ut
 frama an emenda cuiuslibet transgressione eis in-
 fluta pena ipsos a perpetracione iniusti operis retra-
 heret. Unde manifeste conuincatur eos diuini pro-
 cepti et proprie salutis intuitu a consuetis uicibus
 abstinere posse nisi fictam et quusam habent
 uoluntatem et tales uelut fatui ueritati non cre-
 dunt nec obediunt quousque supplicia luant et de-
 lictorum suorum sciam et infructuosam penam
 agant. Atque iusto dei iudicio ut qui penitere
 de commissis non possunt non uolunt cum uelint cre-
 queant. **C**apitulum xvij concludit non esse
 quequam ab alio ad peccatum impellendum sed ad
 bonum potius opandum. **XVIII**

Postremo quidquid agat homo in persona
sua supreme caveat alium ad male agendum
sollucitare aut verbis aut factis exemplis vel con-
silio aliquid agere quod de se sit occasio vitii vel
specialiter coram iuribus aut personis innocens
Hoc enim proprium est singulare quod demonum officium que
admodum bonorum angelorum interest specialiter homines
inducere ad bonum. **C**omputum est etiam frequenter au-
dere quod homines aliorum ad malum impulsores vix
aut nunquam delicti sui condignam poenitentiam assen-
turam perficiant quia nequeunt eos corrigere ad bo-
num quos deceperunt iam forte dampnati sunt
condemnatam a deo postulantes etiamque eis male-
dictionem iugiter impetrantes. **E**venti ex opposito
iam saluati aliorum doctrinis et factis aut operibus
diligenti quia nullum deo opus ad sacrificium accep-
tans esse potest et ad peccatum delendum validius quod suis
adiutoribus preces indeficienter effundunt. **C**uret etiam
se propter a fidelium quibus iuxta congruentiam et consuetudinem
a deo sibi concessam facultatem memorandis et ex-
emplis alium ad bene agendum imitari quod patet filium
doctor discipulum et sapientem instruat ignorantem
Rogemus tamen per omnia tempora et renouari in-
uitem tantum quo pro morte corporis huius prohi-
bitis beatitudinis participes sumus quod nobis conce-
dat deus unus essentialiter et personaliter unus qui
est benedictus in secula seculorum. Amen.

Sequitur exanimatio conscientie

Quisquis a morte peccati ad salutis et gratie
 statum volet resurgere propter ut actus sui et
 intentiones ad vitam eternam coalescent sint et meri-
 tore necesse est quod delicta sua recogitet et confess-
 eat dolens de commissis atque proponat auxiliante
 deo a peccato mortali se praevocare et abstinere in futuris
 firmum propterea ac sincerum propositum habeat compe-
 tentibus loco et tempore peccata sua saltem mortalia
 distincte et integraliter confiteatur. Quod non comodo-
 dius fiat prosequitur confitens crimina sua revela-
 turus accedat ipse circa ea maturatione morosaque di-
 ligentia pro meditatione tenetur quasi magnam aliquod
 emolumentum inde reportare se credens non complete
 magis ipsam confessori suo ac lucidius exprimat.
 Quia vero plurimum simplicium ob negligentiam aut
 ignorantiam non excusantem sed potius accusantem
 modos et species peccatorum quibus confecta est
 tabula quam insipientes confessuri cogitatione
 propria instructi sufficienter ad salutem poterunt sua
 peccata cognoscere memoriterque tenere et confessoribus
 vultu referre. Proedit autem tabula secundum numerum
 et ordinem peccatorum mortalium que sunt superbia inu-
 dia ira auaritia accidia luxuria gula. Confes-
 surus ergo tuam primitus conscientiam exanimabis
 interrogata te circa peccatum superbie. Si conscientiam tuam

laudem et gratiam excellentiā que fuisti aut optasti
propter bona fortuita et caduca diuitias scilicet aurum
et argentum terrenasque possessiones aut propter natu-
ra bona scilicet corpus qualiter virtutem fortitudinem in-
uictitatem et similia seu etiam ratione gratulato-
rum sicut est dei congruatio coeli affectus deuotio
Si alios contempseris propter alium horum bonorum qui
cedentium defectum **S**i aliqua opera sensu tot in-
mundam laudem accipies. vel tot alij te meliorem
quam ipse sis reputarent et multo magis si hoc fi-
cisti propter te ipsum fite. quod tot alij esset ex-
emplar in bonum vel eos a malo retrahes **S**i in-
mundum persequeris in multis es opinio in gratia vel in-
dulgentia. alius consilium contempnendo specialiter
in materia fidei et christiane religionis. ex hac enim
radice pullulat hereses sortilegia et falsae credu-
litates **S**i per iracundiam aut inane gloriā opera tua
bona venturisti vel te alijs quibus inculpasti tot
ob hoc humilis et deuotus crederis **S**i glorius
es corde aut ore de malo. tot quod alium defraudasti
vel ei iniuriam intulisti quodque pro te et tuos com-
plices ad male agendum potens fuisti **S**i super-
ioribus tuis inobediens extitisti et eos contemp-
sisti propterque carnales preces et spuales **S**i in
confessione metuitus es patrem tuum aut eius spiritum
mundano quodore telando talis enim confessio in-
utilis est sed et nouum tui inuicem **S**i patris

tuorum excusaciones que fuisti aut iniunxisti culpa
 tuam sceleris aut complacuisse imponendo. Si te
 pro inobediencia et contemptu excoicari permisisti
 aut leui nimis excoicatus quacuq; fueris. Si in iudi-
 cio publico vel alibi ob pudorem veritatis reue-
 lande perurui commisisti. Si a bonis opibus aut
 vobis abstinuisti propter obloquium quorundam fa-
 tuorum timorem. Si indignando contempisisti pec-
 catores paupes ignorantibus impotentibus aut infir-
 mos eos parue qui tibi igne propinquum sunt. aut
 si eosdem irrisisti. Si signis aut vobis contemp-
 sisti eos qui student deuotioni. Si presumptione
 motus aggressus es ardua sciam tuam aut po-
 tentiam excedentia. aut tuo statu aut studio inde-
 centia.

Circa peccatum inuidie

Si de alius incommodis letatus es cum ei infor-
 tunum aliquod contigerit aut si diffamacionem
 seu persecucionem incurrit. Si de bonis alius do-
 luisse quia bene famatus bonus pulcher sapiens
 eloquens deuotus aut religiosus existat. Si ma-
 lum alteri proptasti vel bonam famam apius mi-
 norasti verbis amarus de eo publice vel secre-
 te manifeste aut fraudulentis glatis. eius cetera
 aut opa sinistre iudicando aut in peiorem parte
 frequentiter interpretando.

Circa peccatum Ire

Si dui ad consensu suam contra proximu te-
nuisti cum desiderio condite vel appetitu
nocendi p te vel aliud tibi aut factis Si ira vel
odio contra quodcumqz contumelias protulisti aut in
rebus nocumtu pbiisti vel irrisisti si cum profu-
sisti vuluerasti occidisti Et attendatur diligenter
an lesus sacerdos aut deus extiterit Si a lesis
a te vel iniuria passis veniam pete renuisti
cum pstitim equales tibi forent aut in nullo sub-
iecti Si arma tuasua ad nocendu tulisti Si
alteri mortem siue lesione illite amnatq es etia
apposito iuramento Si secretu alienu reuelasti Si
humilitate a te venia petentibz indulgentia denegasti
Si motus ira iurasti nequit vel quuru
commissisti aut si deum blasphemasti ludu aleas
aut aliud excedo Si odio vel rancore potius q
iusticie zelo placitacionibz vel libus aliud vocas-
ti Si alteri maledixisti pstitim pntibus aut p-
pinqus. ¶ Circa peccatu Avaricie

Si alio crescente vel molente retines illud qd
e suu Si furtu rei sacre aut ecclesiastice ad
alios augamqz intra ecclesiam vel locu sacratu
commissisti Si contra deu ingratus indignus quod
non tibi sicut et ceteris puenierit diuicie nec ad vo-
tu prospere succedunt omnia si ob hoc imemor dei
beneficioz sibi seruu contempnis Si comuna bo

dominorum vel parentum laute nimis in usus p-
 prios consumpsisti aut mercenariorum et servitorum ius-
 tum lucrum non eisdem tribuisti. **S**i falsas et inius-
 tas mercaturas exiisti. et modum inquiras. **S**i fal-
 so et mendaci artificio usus es. modum quere. **S**i
 symonia in te vel in alio perpetrasti. **S**i commuta-
 tione consuetudina cum alio contraxisti ad uitam modum.
Si sine lucro puerus fuisti. **S**i ludis prohibitis
 ut est taxillorum ludus avaricia motus te iniustu-
 ysti. **S**i festiuis diebus spee lucri manuale labo-
 rem aut mercatoriam p te vel per alium fieri con-
 sensisti. **S**i commissa tibi in testamento vel aliter
 legata vel elemosinas pferre et distribuere neglex-
 ysti. **S**i opera misericordie et elemosinas occurrente neces-
 sitate oblationes et decimas solue contempnisti.
Si ficta adulatione vel intentione pecunias extor-
 quendi alium deceperisti aut eam urisisti. **S**i pare-
 tum vel mariti bona eis iniuste abstulisti. **S**i proprias
 et alienas possessiones in uoluntate consumpsisti. **S**i
 alium dampni causa vel occasio uoluntate et gau-
 denter extulisti ut lucrum inde vel commodum reporta-
 res ut exempli gratia si me ducis rixam moues
 ut ex corpore mutua hinc aut robere vel occasione eme-
 da iudicialia aut patrocinij lucrum facias. **S**i fame
 aut pestilentia optas ut p eam ducis. **A**ut de

parentū morte gaudes ut suam hēditatem acci-
pias Aut si pueris aut aliud ad puerandū impel-
lis vendendo et emendo Si in artificio quocumq;
in vales ad inueniē nouitates ut ditarius habudes

Circa peccatum Audie

S missam et horas vel aliud diuinū officiu
seu futurū omisisti celebrare ad que dicenda
tenebatur Si in festis specialit' ab ecclia obser-
uari p̄ceptū aut alias p̄ istam negligentia va-
nitatem et oīū eccliastrū officiu p̄dicationes et
sēmones audire contempsisti Si concessum temp'
diebus p̄stis festiuis in vobis aut factis otiosis
vtilit' consumpsisti aut eccliastrū officiu sēmonib;
garrulis turbasti Si idem p̄stis tempus exas-
sue dormiendo in lecto tuo demorando vel aliter
male occupasti Si p̄ negligentia aut incuriam
sanctas habe' meditationes mortis iudiciorū bē-
ficioꝝ dei erga te p̄termisisti Si p̄ benefactoribus
tuis uiuis et defunctis p̄ces funde' neglexisti Si
commissioꝝ tuoz regimini et cure non recte sollicitus
exististi Si negligent' de peccatis contritus es aut
confessus vel ante confessionē circa peccata tua p̄mi-
ditacoem habe' noluisse Si peccatoꝝ tuoz oblitus
es vel in uictam p̄nam minus debite p̄fecisti
Si quelib; uota vel p̄missa infringendo transgessus
es et attendatur modus Si deniq; p̄ceptoꝝ

ecclesie fuisti transgressor et si publicum eucharistie
sumptorem vel aliorum sacramentorum susceptorem distu-
listi Si non recte ipsa sacramenta recepisti scilicet
non commissa debita integrali confessione

De peccatum luxurie

Sed morosas cogitationes circa carnalem actum
in complacentia et delectatione notua in cor-
de tenuisti Si cogitationibus talibus carnalibus vel
aspirantibus aut verbis aut signis aliquibus motum car-
nis exastasti nec eidem sufficienter resististi Si huius-
modi occasiones non fugisti aut quod deterius est eas-
dem procurasti Si per tales temptationes vel motus
in luxuriosum consensum recidisti affectandi quocumque
opus si posses vel audeas perficere Si attactu alioque
inhonestum vel pruritu in membris pudendis ex-
ercuisti ex quo carnalis delectatio secuta sit et modum
diligenter aduertitur Si talium peccatorum erga alios
causa coel ruine occasio fueris ubi osculis aplo-
ibus aut alijs signis vel forte picturis et figura-
tionibus inhonestis Si dormiendo hanc carnalem
delectationem vel pollucionem incurristi Si tu alia
persona carnalem comperitionem incidisti Et attendenda
tunc gradus vel condicio foret persona an uxo-
rata alteri aut uirgo Si que proxima et in quo
gradu Si matrimonialis religiosa aut in sacre-
ordibus constituta Si tibi consentit aut ei con-
sentiens intulisti Si denique eiusdem tecum sepe

cui altius eat et exprimat² modus **S**i luxuriam quam
ope consumasti alio ordine quam natura dictauerit
Si matrimonij legitimam honestatem non obseruasti
ratione operis in se vel circumstantiarum que magis
in confessione certis sunt interrogacionibus congruenter
quam uerbis uel scriptis quibuslibet in publico reserui
de **S**i diebus festiuis inuicibus aut inuisi solennit
atibus talia peccata perpetrasti aut foras in sacris
locis **S**i abortiuum percreasti aut fetum ex utero nasci
impediisti aut obstructuram uesiculae aut per
agitacionem corporis immoderatam uel choreis aut alijs
pluribus musicacionibus modis **S**i dissolutis aut
inhonestis aspectibus et choreis et gestibus incom
positis uel in nata pulchritudine aut furo mendaci
tate colorata uel demum uesimentis superfluis alios
ad malum allicere uoluisti aut te concupisti ab eis de
affectari **S**i a tibi matrimonialiter conuicta persona
carnalis copule debitum infirmitate aut alio legit
timo impedimento cessante denegasti

Circa peccatum **B**ule

Si ieiunia ab ecclesia obseruari mandata tuis
gressus es cessante infirmitate impotentia
uel alia rationabili causa **S**i ex omnia tibi uel
potus sumpcione ebrietatem luxuriam dissensionem
aut corporis infirmitatem incurristi **S**i ob eandem causam
studium labore miraculorum uel aliud opus ad quod
agendum tenebaris omisisti **S**i quod nimios super

in potibus et cibis te vel tuos heredes indige a mendicare coegisti. Si demum nimis aude aut habundanter abum sumpseris vel delicata ferula tui ore parasti. aut horam comedendi pervenisti sic quod hoc preceptum aliquod dei vel ecclesie solvetur est grande aliquod corpus incommodum sequetur. Ver hec aut omnia que de septem peccatis mortalibus explicata sunt potest homo cognoscere quibus modis quique sensuum exteriorum ministerio contra decem legis precepta contra omnia opera et duodecim in fidei articulos deliquit ut non sit opus hec postea peribis addere nisi quis enervatis temporibus specialiora et particularia adungere voluerit.

Ad plenarium autem procedendum intellectum ut agnosca qualiter vite sit facienda notanda sunt aliqua.

Primo quod de eadem regula est et ecclesie precepto tenetur quilibet ad minus semel in anno circa pascha peccata sua confiteri cum etiam eucharistiam aut aliud sacramentum suscipere intendit tunc etiam cum mortis immet periculum. Cum peccata ipse qui peccatorem absoluit potest adesse eius poenitentia nunquam in posterum haberi formidatur. quibus sepius confiteri prosit quater videlicet annualiter vel mensibus singulis aut quolibet solempni festo iuxta personae facultatem et statum. Secundo quod confessio in loco patenti vel publico fieri debet.

ne occasione secreta loca et p̄ceptu deuotionis impel
lat dyabolus ad malas cogitationes et iniqua uerba
vel opa. **N**udquā etiam confessor confitens uultū
aspiciat. **T**ertio q̄ multa sunt crimina a quibz
p̄torem sacerdos simplex absoluit non p̄t nisi p̄
intentionē fuerit aut a p̄lato superiorē p̄tatem acci
perit quēto modū sortilegiū quod aliquē p̄ abu
sum sacrarū rerū cōmittitur aut ex alijs rebus
frivole causa queritur que non ē causa intenti ef
fectus q̄ p̄ res sacras cōmittitur sacrilegiū quod
est furtū rei sacre vel inira locū sacre percussio
violenta sacerdotis uel cleri. **S**ynoma. heresis
retiaqz crimina quibus eo facto excommunicationis se
tentiā incurrunt delinquentes. homicidiū percussio
p̄ris aut maris p̄uicium in iudicio publico cō
missū adulterium signant notorium mulierū rap
tus violentus deploratio uirginū constupratio
sanctimonialiū et ancestris uel consanguineis in
quartū gradū uotoz fractio oppressio p̄uulorū
infamatiō ob negligentē custodiam patm̄ item
turpissimū et abhominabile quod cōt̄ natura
diatur siue in p̄p̄a p̄sona q̄ molliorē p̄p̄erati
sit siue in alio cōmissū qui eiusdem sexus pos
sit uel in p̄sona alterius sexus si fiat in alijs
mēbris qm̄ natura ad gnatioem deputauerit
uel si demqz in alia specie admissū sit. **T**alia

manuz amnia grauiora sunt qm sit eius car
 niu in sacroscto die uenied unde et de eis tenetur
 pator copisse confiteri sub pena etne dampnacois
Quarto q psona confitens debet habi uoluntati
 pposui omnia pata sua iuxta ures integraliter
 explicandi et ad interrogata ueritatem sine menda
 no respondei ad sui accusacoem coel conuacoem
 Item celare etiam debz pccm alius nisi fortassis
 alit sui pccm reuelare non possit vel nisi pso
 nam talem ad sui comodum spuale ~~deceget~~ con
 fessori deceget absq puidia auisudo **Ad** si p
 latus superior coel penitenciaru non singula pec
 cata confitens integralit p solos casus resua
 tos audire uoluerit refuet pator alia delicta mi
 nori sacerdoti pccam sup hys habenti confitenda
Quinto q nullus inuictam penitenciam uape
 debet nisi qua pfiti uoluit qua et celare tene
 tur cona cu alijs confessori placis aut interrogat
 nisi forsan quod absit idem confessor confitenti
 obis aliquibz ad malu induci intetur **Sexto**
 q si grande quid alicui restituendum sit et is ig
 noretur cui debeat restitui uel ena si uotoru
 comutatio aut relaxatio facienda sit consulat
 platus superior uel alius horu pccam habens
 non im sacerdos inferior **Septimo** q super
 pccis in gnali supius numeratis si casu speciales

ocurrant vel omnis delictor tenetur hoc confitens
explicitare tunc p[ro]p[ri]um q[uo]d p[er]iculatas casus vel
omnis sp[eci]alem habet annexam malicia[m] mora-
lem ut ad quis decem francos abstulit pauperi
oporem et filios habenti vel in loco sacro q[ui]s
p[er]m[ittit] est q[ui]m furtu[m] p[er]se in g[ra]mali commissit et
p[er]formit in alijs casibus p[er]iculatas exp[er]iat
p[ro]ut confitens meminerit s[ecundu]m b[e]n[e]placitu[m] con-
fessoris obmissis c[ir]cumstancijs alijs ad peccati
gravitate[m] imp[er]m[itt]ibus **S**exto q[uo]d si p[er]sona
confitens in peccandi p[ro]posito p[er]seuerat vel de
novo peccat iteru[m] disposuit aut q[uo]d ablatum
alteri s[ecundu]m facultate[m] suam non vult dimitte-
re vel restituere aut q[uo]d a p[er]cc[us]o carnali luxurie recusat
abstinere vel q[uo]d nocendi iniquu[m] p[ro]positu[m] retinet
nullus hanc p[er]sonam a ~~conf~~ p[er]cc[us]o confessis p[er]t
aut debet absolue[re] quaquam tali p[er]sona salubriter
consulat[ur] ut bona que poterit interim p[er]ficiat
quatenus eam deus in viam recta[m] dignetur
illustrare **N**ono notetur q[uo]d peccat[us] quodlibet
tanto peius ac deterius est quanto pl[ur]ibus in-
tulit nocum[en]tu[m] p[ro]p[ter]ea si quis fuerit alteri vi-
nie causa et occasio ut innocentes p[ro]p[ri]um iu-
venes aut puellas suo consilio hortatu[m] vel alio
quouis modo sollicitando ad peccat[us] agat huius
rei districtam p[ro]miam et p[ro]uret deceptoru[m] a

si correctione aut emendatione totis viribus percurā
 do et p se et alios eos ad viam veritatis et sa
 nam doctrinam reducendo In hoc em̄ consistit
 portio principalis sue satisfactionis et penitētie
 Decimo q̄ si quis post conscientie sue examinati
 onē diligentem ip̄e peccator quorūdam etiā mor
 talium a se commissorum non remissatur tunc p
 solam gnālem confessionem de ip̄is absq̄ alia
 speciali saluabitur si tamen ea prius oblita post
 modū ad memoria redierint ea specialit̄ certis
 tempore et loco confiteri tenetur **¶** Quia in re pe
 culosum est commissorum a se delictorum mortalium per
 negligentiam eius desiderium inmemore fieri

Hoc est forma absolucōis sufficiens **¶** Absolucio
 et requisita q̄ peccatis de quibus confessor
 intendit et p̄ absolucōe confitente **¶** Ego absoluo
 te a peccatis tuis In nomine patris et filij et spūs
 sancti Amen **¶** Et si confessio fiat de excoicacōe
 tūmō dicatur sic **¶** Ego absoluo te ab excoicacōe
 tua In nomine patris et filij et spūs sancti Amen
 Et si cum hoc fiat absolucio de peccato q̄pter
 quod lata est excoicatio vel de alijs addatur
 forma prior **¶** Additiones quedā alie conditio
 nes aut inolute tunc dmittuntur

Tercia pars huius opusculi de scientia morte

S veraces fideles q̄ anna cuiuspiā cō-
ti curam diligentius agant q̄ p̄mō
ta corpali fragili et defectibili consuetudo
exiguit a nobis multo fortius deus et
caritas p̄ salute sua spūali sollicitudine gerit spen-
alem In hac enī extrema mortis necessitate for-
lis p̄batur amicus Quippe nullū ē opus mī-
maius siue cōmodosius quod et tanti apud deū
meriti et amplioris frequentis estimatur quā admi-
dum p̄sone nr̄i saluatoris ih̄u xp̄i si m̄tris no-
bistum degeret impensū finitū corpale Quā-
obrem cura fuit p̄nti scripto componere breuē quā-
exhortationis modū habendū cura eos qui sunt
in mortis articulo constituti valentē etiam gnā-
ombus catholicis ad artem et noticiam b̄n mori-
endi cōgruendā Continet aut opusculū hoc breuē
quatuor p̄tulas scilicet exhortationes interrogā-
tiones orōnes et obsequationes

Prima p̄s continet quatuor exhortationes

Prima exhortatio ē Anna dilecte aut di-
lecta considera nos omēs subiectos esse po-
tenti manui dei et ip̄iq̄ voluntati omēs nos cuius-
cūq̄ conditionis aut status reges p̄ncipes diui-
tes et paupes mortis cōbitū solue necessē ē. Ve-
nimus in mūdū p̄grinos mori tot ex eo tran-
scimus non ut mansionē in eo stabiliam⁹ qui
potius ut hic bene et meritorie viuentes et deo

